

A POLITIKAI PÁRTOK AZ 1956-OS NEMZETI FELKELÉS ÉS FORRADALOM IDEJÉN

A politikai pártok 1956-os szerepével kapcsolatban az utóbbi hat-nyolc évben nem keletkeztek új, érdemi kutatási eredmények. A szakmai figyelem másfelé fordult, többek között a nemzetközi háttérre, a fegyveres harcokra, az ún. forradalmi szervekre, a felkelés és forradalom hétköznapijaira. 1956. október végén, november elején, néhány nap alatt 32 politikai szervezet alakult meg, közöttük a koalíciós korszak demokratikus kormányzó és ellenzéki pártjai, közöttük a Szociáldemokrata Párt, a Független Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt (Petőfi Párt néven) és a Demokrata Néppárt, ami fontos jelensége volt több szempontból is. Ugyanaz a tömegmozgalom hozta létre a pártokat, mint az új népi hatalmi szerveket, ami azt mutatta, hogy a pártoknak is volt támogatottságuk, társadalmi bázisuk, megfogalmaztak politikai programokat, kibontakozási elképzeléseket, s az sem mellőzhető, hogy a Nagy Imre-kormány november 3-án koalíciós kormánnyá alakult át az SZDP, az FKGP és a Petőfi Párt bevonásával. Tagadhatatlan: az országban az uralkodó atmoszféra pártellenes volt, joggal tartva a nemzeti egység megbomlásától, de ez a hangulat annyira erős nem volt, hogy a pártok újjáalakulását, újak létrejöttét megakadályozhatta volna. A többpártrendszer visszaállításának október 30-i bejelentése meglepetést okozott, elsősorban a baloldalon, pedig az addig történtek logikus következményének tekinthető. Az egypártrendszer felszámolása elvileg magában hordozta közvetlen demokrácia és a képviselői demokrácia valamiféle összekapcsolásának lehetőségét, ami az ismert okok miatt nem valósult meg.

Előadásomban azzal szeretnék foglalkozni, hogy a politikai pártok mit akartak, s hogyan képzelték el a jövőt, a kibontakozást, egyelőre zárójelbe téve, hogy számítottak-e a második szovjet intervencióra. Természetesen tudatában vagyok annak, hogy a politikai erőknek nem volt igazán kialakult jövőképük, és az 1956. október elejétől felgyorsult események sem tették lehetővé, hogy akár rövid, akár hosszú távú részletes politikai programokat ki lehessen munkálni. A pártok megjelenése és az általuk megfogalmazott koncepciók azt mutatják, hogy a nemzeti egység csak annyiban létezett, hogy a szovjet csapatok hagyják el Magyarországot területét, az ország nyerje vissza szuverenitását és függetlenségét, lépjen ki a Varsói Szerződésből, abban azonban, hogy milyen legyen a jövőendő Magyarország, a régi sztálinista rezsimit mi váltsa fel, s milyen mértékű demokratizálódás történjen, már eltértek a vélemények.

A nemzeti felkelés és forradalom idején jelentkező politikai erők több politikai irányzatot, törekvést képviseltek, ami jól mutatja 1956 sokszínűségét. Alapjában véve négy áramlatot tartok megkülönböztethetőnek: egy reformszocialista irányzatot, amely a *demokratikus szocializmust* szerette volna megteremteni, de sztálinista diktatúra nélkül, egy polgári liberális, polgári demokrata áramlatot, amely a polgári *demokráciát* tekintette politikai ideáljának, egy *harmadik utas* irányzatot, amely mind a nyugatai kapitalista, mind a szovjet típusú szocialista rendszert elutasította, és egy *keresztény-konzervatív* irányzatot, amelynek liberálisabb áramlata a kereszténydemokrácia és a szocializmus valamiféle összeegyeztetésére törekedett. A Magyar Dolgozók Pártja széthullásával a dogmatikus marxizmust és a szovjet típusú szocializmusmodellt reprezentáló politikai erő tűnt el. Bár voltak rá kísérletek, nem került sor szélsőjobboldali (nyilas, nemzeti-szocialista, imrédysta) pártok újjáalakulására sem.

A különböző eszmei-politikai irányzatok nem egyforma befolyással, politikai súllyal rendelkeztek, s szerepük is eltért egymástól. Meghatározó, domináns szerepet játszott az események alakulásában a demokratikus *szocialista* irányzat. Táborához sorolhatók a reformkommunisták, mindenekelőtt Nagy Imre és környezete, a korábbi pártellenzék tagjai, a szociáldemokraták egy része, kiváltképp Kéthly Anna és Révész András, a munkás, értelmiségi és alkalmazotti rétegek zöme, sőt egyes felkelő fegyveres csoportok is. Ide tartozott az 1956. október 31-én megalakult Magyar Szocialista Munkáspárt is. E tárgykörben Nagy Imre elképzeléseiről szeretnék szólni röviden, mert ő volt az 1956-os népfelkelés és forradalom egyik emblematikus személyisége, a kormány feje. Félreállítása idején írt tanulmányaiból, amelyek a „Magyar nép védelmében” címmel 1957 elején szamizdat kiadásban jelentek meg,¹ s a nemrég kiadott, a snagovi száműzetése alatt készült feljegyzéseiből, szándékai, törekvései jól rekonstruálhatók.²

Nagy Imre 1955–1956-ban, leváltása után, de még október 23-a előtt olyan szocializmusmodellt képzelt el, amelyben a kapitalizmusból a szocializmusba való *átmeneti* időszak sajátos formái jobban érvényesülnek, s összhangban vannak a magyar viszonyokkal, azaz egyfajta magyar szocializmust. A termelőeszközök köztulajdonban vannak, de a termelőszövetkezetek mellett tartósan fennmarad a paraszti magántulajdon, a kisipar és a kiskereskedelem. Tervgazdálkodás van, de korlátozottan a piac is működik, sőt bővül. A politikai elitben őrségváltás zajlik le, a leginkább kompromittálódott sztálinista vezetők és funkcionáriusok, mindenekelőtt a „négyesfogat” tagjai, Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Farkas Mihály és Révai József kikerülnek a vezetésből, és felelősségre vonják őket. Az egypártrendszert felváltja a többpártrendszer, a kommunista párt monopólihely-

¹ A tanulmánykötetet 1984-ben, Párizsban a Magyar Füzetek sorozatban kiadták: Nagy Imre: A magyar nép védelmében. Vitairatok és beszédek. 1955–1956. Magyar Füzetek. Párizs, 1984.

² Lásd: Nagy Imre: Snagovi jegyzetek. Gondolatok, emlékezések 1956–1957. Szerk.: Vida István és Szántó László. A bevezető tanulmányt írta Vida István. Gondolat – Nagy Imre Alapítvány. Budapest, 2006. 447 o. (A továbbiakban: Nagy Imre: Snagovi jegyzetek.)

zete megszűnik, de politikai vezető szerepe továbbra is érvényesül, a koalíciós partnerek lojálisak, elfogadják a párt hegemoniáját. A megújult párt élére kollektív vezetés kerül, az egyszemélyi vezetésnek, személyi kultusznak véget vetnek. A párt és az állam összefonódásán lazítanak, a párt nem vesz át, nem sajátít ki állami funkciókat. Az államapparátus és közigazgatás centralizált jellege nem változik, de a bürokrácia csökken, működésében az állami fegyelem és törvényesség nagyobb szerepet kap, a helyi tanácsok önállóságát növelik. Az államhatalmi ágakat nem választanak szét, de a törvényhozásnak nagyobb szerep jut. Az igazságszolgáltatás és az erőszakszervezetek (államvédelem) feletti pártmonopólium megszűnik, a közvetlen pártellenőrzés helyett a „néptömegek demokratikus ellenőrzése alá” kerültek. A politikai rendőrséget átszervezik, az ÁVH-t feloszlatják. A politikai terror, megszűnik, a törvénysértések áldozatait rehabilitálják. A hatalom – a párt és a kormány– az alkotmány és a törvények betartása alapján működik. A nyilvánosság azonban továbbra is korlátozott, az emberi és politikai szabadságjogok szűk körben érvényesülnek. A nemzeti hagyományok ápolására nagy hangsúly esik, a nemzeti ünnepeket visszaállítják. Ami Magyarország nemzetközi helyzetét és külpolitikáját illeti, Nagy Imrének az volt a véleménye, hogy helyre kell állítani az ország szuverenitását, mert a szocializmust csak független, szuverén, szabad, egyenjogú országok építhetik sikeresen. A nemzetközi kapcsolatokat, beleértve a szocialista országok egymás közötti kapcsolatait is, az ún. bandungi alapelvekre, a nemzeti függetlenség, a szuverenitás, az egyenjogúság, a területi sértetlenség és a belügyekbe való be nem avatkozás elvére kell alapozni, s a katonai tömböket fel kell számolni. Ez a koncepció, noha nem tekinthető koherensnek és minden elemében végiggondoltnak, lényegesen különbözött a „klasszikus” sztálinista szocializmusmodelltől, de annak magyar változatától, a Rákosi-féle politikai önkényuralomtól is. Alapjában véve egy demokratikusabb, humánusabb szocializmust akart Nagy Imre felépíteni, s ez még akkor is igaz, ha politikai pluralizmus – a valódi demokrácia – gondolata 1956 nyarán még csak nagyon halványan merült fel nála.³

Az 1956. október 23-a után Nagy Imre politikai elgondolásain gyorsan túlhaladtak az események, s Snagovban megpróbálta levonni a maga számára az 1956. október–novemberi események tapasztalatait. Megerősödött az a véleménye, hogy az átmeneti időszakban szocializmust építeni csak a nemzeti hagyományokat figyelembe véve lehet, s a sztálini szocializmusmodellel és politikai gyakorlattal szakítani kell. Amíg 1956 nyarán még nem, a nemzeti felkelés és forradalom leverése után belátta, politikai demokráciát működtetni pluralizmus nélkül nem lehet. Leírta: a többpártrendszer a legmegfelelőbb forma arra, hogy a néptömegek kifejezésre tudják juttatni érdekeiket, hangot tudjanak adni követé-

---

³ Nagy 1956 nyarán a következőket jegyezte fel naplójában: „Nagy tőke, hogy vannak kommunisták, akik a szocializmust emberségesen akarják, kevesebb áldozattal, több kenyérrel és szabadsággal, félelem és terror nélkül.” (Nagy Imre: Snagovi jegyzetek. 7.)

seiknek, és érvényesíteni tudják akaratukat. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a volt kormányfő fenntartotta azt a véleményét, miszerint a kommunista párt irányító, vezető szerepére még a többpártrendszer körülményei között is szükség lesz, s ellenezte a külön szociáldemokrata párt működését azzal, hogy a munkásosztály politikai egységét nem szabad megbontani. A szabad választások ügyét azonban függőben hagyta, tartva attól, hogy azokból Mindszenty József hercegprímás és a katolikus pártok kerülhetnek ki győztesen. Az általa elgondolt demokratikus szocialista államban nagy szerepet szánt a munkástanácsoknak és a különböző nemzeti és forradalmi bizottságoknak. E tekintetben nézeteit azonban már nem fejthette.

Nagy Imre fenntartotta az 1955-ben megfogalmazott tételét, hogy a Szovjetunió és a népi demokratikus országok, valamint a kommunista pártok viszonyát demokratikus alapra kell helyezni, de kiegészítette azzal, hogy a szocializmus építéséhez nincs szükség közös katonai szervezetre, a Varsói Szerződést fel kell oszlatni, és olyan új biztonsági rendszert kell létrehozni, amely tiszteletben tartja az egyes tagországok függetlenségét és szuverenitását, lehetetlenné teszi, hogy egyes országok beavatkozhassanak más országok belügyeibe, s a világot nem osztja két ellentétes szövetségi rendszerre, amely magában hordozza a háborús feszültségek kialakulását. Azzal a kérdéssel, hogy a felépült szocializmusban milyen lesz a társadalmi-politikai berendezkedés, a rendszer – a munkáshatalom – hogyan fog működni, Nagy Imre nem foglalkozott. Bár a liberalizmus klasszikus eszméinek hatása kimutatható az 1956. októberi–novemberi eseményekben, a liberalizmus történeti gyengeségeinél fogva latens irányzat maradt, nem tudott intézményesülni, nem volt rá idő. Noha polgári liberális beállítottságú csoportok is szervezkedni kezdtek, a Polgári Demokrata Párt nem alakult újjá. A *polgári demokrácia* megteremtésének gondolata is csak halványan merült fel, politikai képviselete alig volt. Konzervatív változatának potenciális bázisát a kispolgárság és az egyénileg gazdálkodó birtokos paraszti rétegek adták. Hangadói a Független Kisgazdapárt és a Nemzeti Parasztpárt jobbszárnyán, valamint az újra mozgolódó 1947-es polgári ellenzéki pártban, a Magyar Függetlenségi Pártban tűntek fel.

A „*harmadik utasság*”, amely mind a nyugatai kapitalista szisztémát, mind a szovjet típusú szocialista rendszert elutasította, a társadalom egészét tekintve szintén korlátozott befolyással rendelkezett, de voltak követői az írók, a népi származású és baloldali gondolkodású értelmiségiek körében, s hatott a kommunisták, a szocdemek, a kisgazdák és a parasztpártiak körében is. Ide sorolhatók olyan nehezen beskatulyázható személyiségek is, mint Bibó István, Németh László, sőt bizonyos mértékig Tildy Zoltán és Kovács Béla is. Bibó István idevágó, tehát az 1956-os problematikához tartozó írásai jól ismertek. Ezért elközeléseire részletesen nem térnek ki, csak röviden érinteném azokat, hogy a kontaszt Nagy Imre felfogásával jól érzékelhető legyen. Bibó mindenfajta restaurációt elutasított, nemcsak a Horthy-rendszer visszaállítását, vagy a Habsburgok

visszahozatalát, de az „ortodox kapitalista” restaurációt is. Társadalmi ideálja a szocializmus volt, amelyet „kizsákmányolás tilalmán alapuló társadalmi rend”-ként értelmezett, s amely lényegesen eltért nemcsak a szovjet modelltől, de Nagy Imre szocializmusfelfogásától is. Az állam legfőbb szerve a nép képviseltében összeülő országgyűlés, amelynek tagjait a pártok jelölése nyomán titkosan választják. A törvényhozás joga egyedül az országgyűlést illeti. Az államforma a köztársaság. A végrehajtó hatalmat az országgyűlésnek felelős kormány gyakorolja. A szocializmus vívmányai, a bányák, a bankok és a nehézipar teljes államosítása, a földreform 20-40 holdas maximummal érintetlenül maradnak. A gyárak munkásigazgatáson, munkásrésztvényeken alapuló közös tulajdonba kerülnek. De biztosítják a magántulajdon és a szabad vállalkozás szabadságát a „kizsákmányolás tilalmával.” A munkásság szabadon szervezkedhet, szakszervezeteket alakíthat. Bibó rendkívül fontosnak tartotta szabadságjogok teljességének, különösen a vallásszabadság garantálását, az utóbbiba beleértve azt, hogy az állam nem avatkozik be az egyház életébe. A társadalmi-politikai berendezkedést, az együttélés szabályait alkotmányban rögzítik, amelynek betartására a felállítandó alkotmánybíróság ügyel. Bibó István koncepciója mai szemmel nézve bármennyire is rokonszenves, november 4-e után a szovjet és a magyar pártvezetés hallani sem akart róla, az általa készített kibontakozási tervet mind Moszkvában, mind a magyar pártközpontban elutasították.

Tildy és Kovács Béla, valamint a kisgazdapárt paraszti és polgári szárnyának nem kis része természetesen szemben állt a Rákosi-rezsimmel, de nem akart társadalmi rendszerváltást és visszatérést a Horthy-rendszerhez. Kovács Béla ezt így fogalmazta meg az 1956. október 30-ai pécsi nagygyűlésen: „A régi világról ne álmódjon senki. A grófok, bankárok és kapitalisták világa végérvényesen lejárt. Nem kisgazda az, aki ma 1939-ben vagy 1945-ben gondolkodik” Mint említettük, természetesen voltak olyan konzervatív kisgazdapárti csoportok, szerveztek, amelyek megmaradva az 1945-ös platformon, a polgári demokrácia, a magántulajdon primátusa, a vállalkozások szabadsága mellett kötelezték el magukat. Az október 30-án megválasztott új kisgazda pártvezetés az önkényuralom minden formáját fel kívánta számolni, s a parlamenti demokrácia intézményét szerette volna kiépíteni. A pártok, a szakszervezetek és a civil szerveztek akadálytalan szervezkedését, szabad választások megtartását s a koalíciós kormányzás helyreállítását sürgették, de a kommunista pártvezető szerepének fenntartását nem támogatták. Tildy, mint államminiszter a Nagy-kormányban a polgári kormányzáshoz való visszatérést szorgalmazta, s arra törekedett, hogy a kormány legyen a végrehajtó hatalom feje, a döntések a kormányban szülessenek, és ne az MDP-ben. Tervezték a tanácsrendszer felváltását a hagyományos önkormányzati rendszerrel. Garantálni kívánták az emberi és a politikai szabadságjogok szabad érvényesülését.

A kisgazdapárt a tulajdonviszonyok terén nem akart gyökeres fordulatot. Ha nem nevezte is szocialista vívmányoknak, de a nagyüzemek, a bankok, a nagy-

kereskedelem és az erdők állami tulajdonát fenn akarta tartani, s a földet sem engedte volna visszaadni a földbirtokosoknak. Csak azt támogatta, hogy kistulajdont, a földet 25–50 holdig, a műhelyeket, kisboltokat, a kisüzemeket, a bér-lakásokat az egykori tulajdonosok visszakaphassák. A párt fő követelése gazdasági téren a kötelező beszolgáltatás eltörlése, az egyéni parasztgazdaságok, a kisipar és a kiskereskedelem állami támogatása volt.

A demokratikus elveken nyugvó politikai rezsim kiépítése, ugyanakkor az állami tulajdon dominanciájával működő, centralizált szocialista gazdálkodás folytatása azt mutatja, hogy Tildy, Kovács Béla és más kispárti politikusok szintén valamiféle „harmadik utas” megoldást képzeltek el, az ország fejlődésében a népfelkelés győzelme és a szovjet csapatok kivonulása után.

Feltűnő jelenség viszont a *keresztény konzervativizmus* erőteljes megjelenése az október végi, november eleji napokban, főként a katolikus pártok formájában. Ez nemcsak az egyház még mindig erős befolyásával magyarázható, hanem azzal is, hogy az egyház- és vallásüldözés maradandóan sértette a vallásos társadalmi rétegek, mindenekelőtt a parasztság egy résznek és az úri középosztály maradványainak érzésvilágát. Rövid idő alatt hat katolikus vagy legalábbis keresztény színezetű párt alakult, amelyek eléggé különböztek egymástól. A november 1-jén újjáalakult Demokrata Néppárt, amely a hazai politikai katolicizmus „liberálisabb” változatát képviselte, az idő rövidsége miatt nem dolgozott ki részletes politikai programot, csak egy programtervezet készült el, amit nem hoztak nyilvánosságra. A párt vezetői a DNP-t a keresztény világnézet, a keresztény erkölcs, a szociális igazságosság alapján álló ellenzéki pártként határozták meg. Az említett programtervezetben az szerepelt, hogy a párt híve „a magyar sajátosságoknak megfelelő demokratikus szocializmusnak”. Ezért meg kívánja őrizni a szociális vívmányokat, elsősorban a földreformot, beleértve az egyházi birtokok felosztását és a bankok, illetve a nagyvállalatok államosítását. A DNP – átvéve Bibó formuláját – kiállt a magántulajdon és magánvállalkozás szabadsága mellett „a kizsákmányolás tilalma” által megszabott korlátok között. A szabad választásokon alapuló parlamentáris demokrácia helyreállítása mellett kötelezte el magát, s támogatta az ország függetlenségének helyreállítását, s a semleges nemzetközi státus elérését. Beállítottságukat tekintve, több szempontból a DNP-hez hasonlítottak a nyilvánosság elé lépő kereszténydemokrata csoportosulások, amelyek azonban a DNP-től eltérően erőteljesebben hangsúlyozták jobboldaliságukat és elkötelezettségüket a nyugati kereszténydemokrácia mellett. Kísérlet történt a keresztényszocialista hagyományok felélesztésére is, amelynek feladatát a Keresztény Szocialista Párt vállalta magára. Ugyanakkor a keresztény-konzervatív pártok táborában voltak olyan kisebb csoportok, amelyek az alkotmányos királyság visszaállítását látták volna szívesen a forradalom győzelme után, mint például a Keresztény Front. A Keresztény Magyar Párt a szocialista rendszert illegitimnek tekintette, s a Horthy-rendszerhez hasonló jobboldali, antiliberális rendszer visszaállításáról ábrándozott.

Az 1956. november 4-i szovjet katonai intervenció után, az MSZMP-t kivéve, a politikai szervezetek, beleértve a demokratikus pártokat is, beszüntették legális tevékenységüket. November-decemberben a kisgazdapárt, a parasztpárt, a szociáldemokrata és néhány kisebb párt vezetői – nem teljesen alaptalanul – még abban reménykedtek, hogy Kádár János és a pártvezetés nem tér vissza az egy-pártrendszerhez, és legális működési lehetőséget kaphatnak. Az 1957. január 6-i kormánynyilatkozat azonban nyilvánvalóvá tette, hogy az MSZMP – kisebb módosításokkal – visszaállítja a korábbi intézményrendszert és politikai gyakorlatot, a politikai pluralizmusról, szabad választásokról szó sem lehet. Az 1957. április-május folyamán zajló letartóztatási hullám után, amely a demokratikus pártok vezérkarát, helyi vezetői és aktivistáit is érintette, a politikai realitás minden reményt szertefoszlattott.

Összefoglalva a politikai pártokról szóló mondandómat, két dolgot szeretnék hangsúlyozni. Egyrészt azt, hogy a politikai pártok, kisebb befolyás nélküli csoportokat leszámítva, nem akartak rendszerváltást, csak modellváltást, a szocializmusnak egy demokratikusabb, humánusabb változatát látták volna szívesen. Másrészt – az előbbieknél ellentmondva – azt, hogy 1956 október–novemberében a nemzeti egység látszólagos volt, valójában a politikai erők törekvései között jelentős különbségek mutathatók ki, ami azt jelenti, hogy egy szabad választás idején éles választási küzdelemre került volna sor, s a keresztény-konzervatív erők, a Demokrata Néppárt, vagy valamelyik másik katolikus párt jelentős sikereket ért volna el. A választásokat valószínűleg a Független Kisgazdapárt nyerte volna meg, de a baloldali pártok, nemcsak az SZDP, de az MSZMP is meg tudott volna kapaszkodni, s helyük lett volna a közéletben.

Felhasznált irodalom:

- Csicskó Mária – Körösenyi András: Egy harmadik utas szocializmus – utópia földközé-
ben. A Petőfi Párt 1956–1957-ben. Századvég, 1989. 1–2. sz. 118–183.
- Molnár Miklós: Egy vereség diadala. A forradalom története. Educatio-Atlanti Kutató és
Kiadó Társulat. Budapest, 1991. 276 o.
- Donáth Ferenc: A Márciusi Fronttól Monorig. Tanulmányok, vázlatok, visszaemlékezé-
sek. Szerk.: Szabó Judit, Valuch Tibor. MTA Közgazdaságtudományi Intézet.
Századvég Kiadó. Budapest, 1992. 314 o.
- Izsák Lajos: Az 1956-os forradalom pártjai és programjaik. Múltunk, 1992. 2–3. sz.
102–124.
- Vida István: Lupkovics György kisgazdapárti politikus 1956. októberi politikai program-
ja. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, XXX. évf. 1995. 5. sz. 380–395.
- Vida István: Adalékok a Független Kisgazdapárt újjászerveződéséhez 1956-ban. Múl-
tunk, 1996. 3. sz. 51–101. Újraéledés. In: 1956 okai, jelentősége és következmé-
nyei. Szerk.: Pál Lajos és Romsics Ignác. Magyar Történelmi Társulat. Budapest,
2006. 199–251.

- A fogoly Bibó István vallomásai az 1956-os forradalomról. A kötetet összeállította, a bevezetést és a jegyzeteket írta Kenedi János. 1956-os Intézet. Budapest, 1996. 220 o.
- Litván György: Az 1956-os forradalom eszméi és irányzatai. In: Litván György: Októberrek üzenetei. Válogatott történeti írások. Osiris Kiadó. Budapest, 1996. 347–359.
- Pártok 1956. Válogatás 1956-os pártvezetők visszaemlékezéseiből. Szerk.: Körösi Zsuzsa és Tóth Pál Péter. 1956-os Intézet. Budapest, 1997. 330 o.
- Ötvenhat októbere és a hatalom. Szerk.: Horváth Julianna és Ripp Zoltán. Napvilág Kiadó. Budapest, 1997. 324 o.
- Ripp Zoltán: A pártvezetés végnapjai. In: Ötvenhat októbere és a hatalom. Szerk.: Horváth Julianna és Ripp Zoltán. Napvilág Kiadó. Budapest, 1997. 169–296.
- 1956 és a politikai pártok. A politikai pártok az 1956-os forradalomban. 1956. október 23. – november 4. Válogatott dokumentumok. Szerk. és az utószót írta: Vida István. Az iratokat gyűjtötte, válogatta, az egyes fejezetek elé a bevezető tanulmányt írta Benkő Péter, Izsák Lajos, Strassenreiter Erzsébet, Urbán Károly és Vida István. MTA Jelenkor-kutató Bizottság. Budapest, 1998. 572 o.
- Rainer János: Nagy Imre 1953–1958. Politikai életrajz II. 1956-os Intézet. Budapest, 1999. 486 o.
- Magyarországi pártprogramok 1944–1988. Összeállította, szerkesztette, a bevezetést és a jegyzeteket készítette: Balogh Sándor, Izsák Lajos. ELTE-Eötvös Kiadó. Budapest, 2004. (Magyarországi pártprogramok. III.)
- Nagy Imre: Snagovi jegyzetek. Gondolatok, emlékezések 1956–1957. Szerk.: Vida István és Szántó László. A bevezető tanulmányt írta Vida István. Gondolat – Nagy Imre Alapítvány. Budapest, 2006. 447 o.